

הכחפה

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על „הכחפה“ עם
ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

כאשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על „הכחפה“ בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הודעות לנאשנים
לפי גודל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 קר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקומו הקודם.

האדרסה לבית הסערכת ולארמיניסטרציה:

„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 8 Czerwca, 1906.

גליון כג

הראשון: מו סיון תרס"ו.

ירידת שפת עבר.

עובדה היא, שאין להכחישה, כי הורגון גרש את השפה העברית ממחנה ישראל והוא ירש את מקומה. גם האפטומיסט שבאפטומיסטים לא ישלה עוד היום את נפשו בדמיונות שוא כנדון הזה. הורגון השריש שרשיו עמוק עמוק בקרב העם והוא נכון להיות השפה היהודית האחת. וחובכי שפת עבר וסופריה עומדים כנדהמים ושואלים שאלת תם: מה זאת? בפעם אחת נדחפה השפה העברית מעל הבמה הספרותית והדחיפה היתה כל כך פתאומית ומפתיעה עד שלא הרגישו הסופרים העבריים, כי הם נדחקים ונוטים לנפול ולא הספיקו לחזק ולבצר עמדתם. והיום הננו עומדים בפני פקט, שאין להשיב, לא תועיל שום התחבטות, שום תחבולה — הורגון ישלט שלט.

אך, הבאמת היתה הנפילה פתאומית? האם אי אפשר היה לראות מראש, כי קץ (?) השפה העברית יבא? הבה ונראה! אם נביט בעין פקוחה על כל משך העת הקצרה, אשר בה עשתה העברית צעדים כל כך ענקיים לפנינו — כלשון הסופרים — כי אז נראה, כי רק המשתדלים בשביל השפה, אוהביה וסופריה, חיבים כנפילתה. לפתע פתאום ראינו תנועה וחיים מאין כמוה במחנה העבריים. עתונים יומיים ושבועיים צצו בעשב, ספרים נתרבו, „הוצאות“ נוסדו בכל יום, סופרים חדשים קמו וישתכרו. אבל הבאמת היה צרך בכל אלה? לא! אלו היו צרך טבעי אמתי, כי אז לא בטלו. אכן אמת מרה, כי כל העליה והפריחה היו

מלאכותיות, כל עקרה של העבודה לא היה אלא לשם — כסף. כראות איזו צמאים לעסקים, כי עתון אחד קים ובעליו אוכלים פרי עמלם, יסדו שלשה עתונים חדשים: לא לשם פרנסה, לא בשביל פרינציפ נוסדו העתונים ההם, אלא לשם בצע. ומי שראה את כל התכונה, עתונים מתרבים וסופרים גדלים מתחת הארץ, חשב: האח! הקוראים מתרבים ושפתנו תשגשג והיא כאחת לשונות אירופה. אבל באמת לא נתרבו כלל מספר יודעי עברית וקוראים קימים ואך התשוקה לרכר חדש והרקלטה הבטיחו את קיום העתון החדש לשנה אחת, קצת הקוראים חתמו לפי שעה על שלשה עתונים, להשתיק תאותם וקצתם לא חתמו רק על אחד עד שלאחרונה נלאו ולא חתמו אף על אחד, כי כאמת לקרוא מלגזמות וחדשות מדיניות נוח להם העתון הלועזי.

„הכחפה“ גליון ט"ז סוצף על ה„מיגדניק“ על אמרו, כי רק היהודים היראים מבינים עברית. ומה אעשה אם גם לבי משיאני לענות אמן על האפיקורסות הזאת. כן, רק בני הישיבות ובהמ"ד, המה יכינו ויקראו עברית. אבל לא יהיה גם אחד מיוצאי החדרים המתוקנים ובה"ס היהודיים, אשר יכינו ויקראו עברית. אחרי שיסופו תלמידי הקלויזים יסופו הקוראים העבריים ועמהם גם השפה העברית. ומי זה יוכל להכחיש דברי ולהחליט, כי יוכלו החדרים המתוקנים ובה"ס היהודיים כגולה לגדל דור עברים אמתיים? הויכל למוד השפה לכד, ריק מכל תכן יהודי, לחנך יהודים אוהבי היהדות ושפת עבר? החדרים המתוקנים אינם לפי הרוח היהודי,

רק שפת הלמוד היא עברית, אבל התכן, הרוח השולט בבה"ס, כלו זה, רוח אירופי הובא אל תוך החרר, רוח התכללות בלוש אותיות עבריות. התלמידים, בצאתם מהחדרים האלה, אף אם יכינו עברית, לא יקראו לעולם עברית, כי תחסר להם ההרגשה היהודית האמתית, האפי העברי, החנוך הזה אינו אלא מכני ולא טבעי.

רק חניכי החנוך הישן, תלמידי הישיבות והמלמדים, אשר מלאו כרסם בש"ס ופוסקים, אשר קלטו אל קרבם את היהדות, רק המה חובכי עמם וכל קניינו, המה היו תומכי השפה ובאכדם יאכד תומך לשפה העברית והיהדות תשאר כגלם ריק בלי צורה ותכן.

לראבוננו עלינו להודות, כי גם הציונים לא ישימו לבם לשפתנו ולא יתמכו בה. המה ישניחו יותר על התעמולה ועל תכסים המפלגה ולא על אנודות ספרותיות להרחבת היהדות. כמה אנודות מובות ומועילות בטלו מאפס עוזר ותומך. אנודות דוברי עברית תישן שנתה, אין הרגשה לדברים כאלה. הנה נוסדה בקנגרס האחרון חברת „סיני“ להרחבת הספרות ותהי כנפל, כנולדה מתה. מדוע לא תמכו הציונים במוסד הזה? הלא תחית השפה העברית הוא סעיף אחד בפרוגרמה הציונית, איזו זכות יש לציונים האפ"ציאליים לבכר סעיף אחד על משנהו? על הציונים לדעת, כי חנוך עברי ויהודי יועיל יותר להפצת הציונות והרעיון הלאומי ממאה אנטציות, כי סוף סוף לא תעשה האנטימציה רק ציונים וחנוך עברי יהודי יעשה יהודים, ציונים שאינם יהודים, זהו דבר שאי אפשר. הציונים לא

כתלי בית-מדרשו, ובגדל בשחוננו כיראת-החטא הקבועה בלבו, כמעט שהתרים כלפי היצר כסגנון הירוע „גירא בעיניך שטנא“.

ויהי היום ויצא הנער מן המבצר. ביום המר מ' באב היה המאורע. הוא כבר גדל. השלכת-החרולים, שהתעסק בה תמיד לשם מצוה, היתה כבר למין פחיתות ערץ לעלם גדול. ויקח ספר איוב כירו, וחמוש ככלי-יזין זה, יצא אל מחוץ לעיר, אל בית-הקברות. לבדו, בלי שום חבר הלך, בי להרכיב יגון-היום באכל-המקום היה הטיוול. למראה המות אמר לזעזע את העצבים ולגרות את החושים — לקונן בכתוב על חרבן המקדש וגלות המקום.

וסמוך לבית-העלמין משתרע יער ירוק. שררות שררות של אילנות וסבכי-עץ גדלים שם בשפוע הר רם, ונראה למביט באלו מתרוסס וגדל היער לעיניו, ושולח את ראש האמיר להתרחץ בעננים הרטובים שם ממעל, או ללחך את חומי הזפן מן הקערה — השמש — התלויה במרום. וישב הנער על מצע-דשא בגבול „בית-העלמין“, ויורד את עיניו לספר איוב, בכדי להצטער ביסוריו.

והאוויר טהור ושקוף, נושא את ריח העשבים ומבשם את הסביבה. הקברים האפלים והמצבות העצובות, הגויות הנרקבות ושלדי-העצמות — אינם

יוסף, גדולת משה ואהרן, ידדות שמואל, והצאן והמרעה של דוד. ויגדל, וככל אשר גדל למר הלאה, ויקבל השפעה מן הספרים, ודמינו השתעשע כמלחמת דוד וגלית, בעלית אליהו ובחזיון יחזקאל. ויוסף למודים, ויתערב בקהל חובשי ביהמ"ד, וצירה אחרת קבל הרמיון: געגעים לקפיצת הדרך, לגלוי אליהו, להפישת האשמדאי ולראיון „המלאך“. ויחי חיים מפשמים, שקוע כלו בתוך עצמו ובתוך עולם, שציר לו במחו. ותעש לה השקפתו חוג ידוע, אשר ממנו לא יצאה, וגדר משלש של „סיגים לתורה“ סוכך מסביב. וירגש גער נפש להרע שבחטא, ולהשחיתות שבעברה.

לא חשב הרבה, לא נתן חשבון לנפשו, לא הקשה קישיות למען בקש פתרונים. כל מה שלמד מרבו, וכל מה שקבל מאנשים חסידים היה בעיניו דבר מחלט, בדוק ומנסה מבכר. ותבא ההכרה הזאת בלבו, ותשטף עם מרוצת-הדם ותגיע אל כל עצם ועצם, אל כל גיד וגיר, ותהי לרם מרמו ולבשר מכשרו. בארבע אמות של ביהמ"ד היה עומדו, וממנו לא יצא מעורו. הן „לפתח חטאת ירכץ“ ויצר-הרע אורב לנפש. רק במקום הקדוש אין למנוח זה שליטה. ויתבצר הנער במצודה הזאת, ותהי הליכתו לאכול בכיתו רק הליכת-ארעי, וישיבתו ישיבת-קבע בין

פיריטון.

חטא ראשון.

מאת

ראובן פאהן

נער צנוע היה, שתקן, בורח מן החיים של הרחוב ושקוע בעולמו הפנימי. כשהביט בסביבתו מצא, כי החיים יתנגדו לרוח הרה, כי המעשה עומד לשמן לחייב המצוה, ויעצם את עיניו בחרדה, ויסתכל עמק לתוך מסתרי נפשו ההורה. שב מצא את עצמו, את השקפתו החמימה, את מה-הילדות, את צניעות-המחשבה ויראת החטא המפעפעת בכל עורקיו הרבים. יש שכאה נמיתו זאת מתוך ההרגל, כירושא מאמי ואביו. למאז ידע למלמל חצאי-דבור, בכר שמע „אסור לעשות כך“, „ועבירה לעשות כך“. ולמן היום שהביאורו אל המלמר, קבל חומרה יתירה על כל האסורים והעבירות. ויש שהרגשתו היתה תמימה, „בלי חבמות“ כמו שאומרים, יהודי-קטן שנולד בפוף תחת משא החר-כניניה. ויחלום הנער חלומות רתיים: אדות צדקה

ברומא, כי הרומא כבר פסלה את הממשלה ואינה רוצה לעבוד עמה. האגמציא גדולה מאד כארץ נגד הרומא. הרומא היא יהודית, כן יסכירו הפקידים והפטריוטים לעם. יש רוצים לנבא, כי מידה גדולה כללית נכונה להתפרץ. הרומא עוסקת כשאלת האכרים, היא דורשת לחלק את כל הארמה לאכרים עובדיה והממשלה רוצה לפתור שאלת האפרים כהגלותה אותם לסביר. היא מפתה אותם ע"י עושי רצונה וע"י הכמרים לגדור לסביר. בדברים קשים כימים כמדרקות חרב ייסרו צירי הרומא את המניסמרים ודורשים מהם לעזב פקידהם והם אינם שמים לב. במקומות הנכונים מדברים ע"ד נעילה הרומא או כמולה. ענשי מיתה בלי חקירה ובלי משפט עורם נעשים וגם הריגת פקידים יארעו ככל יום. עור ימים נוראים נכונים לרוסא והם ימהרו לכא.

מרידה בקורעא. יושבי קורעא נלאו שאת את עול יפן על צוארכ. בעיר הנגיו התבצרו הקורעאים ומשם התפשטה תנועת המרידה בכל הארץ. היפנים כבשו את המבצר ויהרגו כאנשי קורעא. גם הקורעאים נקמו ויהרגו את היפנים יושבי העיר.

על המצפה

המבטא העברי.

החקירה הזאת יוצאת מעט מגדר הענין, אשר אנחנו עוסקים בו, אבל נכבדה מאד בזמננו, להכות על קרקע שונאי התחיה מימין ומשמאל, המקלים כתחית שפתנו וכופרים כאפשרותה ומדמים למצא להם חברים בין חכמינו התנאים והאמוראים ע"ה, אשר לא התאמצו גם הם להחיות את לשוננו. ויש גם אוילים חכמים כעניניהם, מועים וממעים, המעזים לא מר ולכתב, כי לשוננו הצחה היתה מאז מעולם חנופה בספרים ולא היתה שפה מדברת אף בימי בית ראשון. מטרתם, להוריד את ישראל שאולה, מקדשה את המכשירים, לדבר שקרים ופחזות ואולת נלעגת. האמת הברורה היא, כי עד ימי בלכות ישמעאל היתה לנו שפת עבר לשון ההשכלה גם כדבור ואף כי ככתב; ומה הפסדנו, אם לא היו המדברים לשון עברית צחה? כי לדחות את המדברים המשתנים תמיד ולהנהיג שפת הכתב קבועה ועומדת מדור דור ככל האמה, הוא נגד טבע האדם. יש אנשים אוהבים על פי נמיתם ותכונתם לשון חכמה וניב הגיון ולזה אין המדברים ההמונים מסגלים ולכן ידברו תמיד כשפת הכתב ויכבדו גם שפת הכתב לועזת על פני מדברי עמם. תכונה בזאת היתה לרבנו הקדוש ולכן לא נתן לדבר בביתו כי אם עברית צחה, עד אשר ידעו אמהותיו עברית היטב מתלמידיו, אשר נמו כרב משכילי כל העמים והכמיהם אחרי מבע בני אדם הכללי, לדבר פעם נשנכות וצחות בכבד ראש ופעם דברים פשוטים ומקמעים בלי על סדרי מליצה ודרכי לשון נצבים וקיימים וככל יום כאופן אחר על פי המחזות והמקרים והמנהגים ההולכים וכאים גם הסיום יום. ככמעשה כן גלה לנו רבי את דעתו הקיצונה גם כהלמוד במאמרו (סוף סוטה) "כא"י לשון סורסי למה? אלא או לשון הקדש או לשון יונית; כככל לשון ארמי למה? אלא או לשון הקדש או לשון פרסי". על פי החקירה הזאת נבין את סוד חדוש השפות והמדברים כאין הרף ונתכן את טבעי בני אדם השונים; על פיה נרע איך להתייחס אל מדברני היהודי ולשחק גם לנלחמים בו כחרף נפש בשם היהדות, גם למעריציו ומקדישיו בשם היהדות. ההולכים בישת רבי, מכיאים כרכה לישראל, בדעתם עברית, וזולת זה את ההפך...

עם הראותנו, ששפתנו העברית היתה בימי התנאים והאמוראים לא לבד שפת הכתב, כי אם גם שפה מדברת למשכילים ממש ככימי זריחה, (כי במובן היו גם אז מדברים שונים כככל העמים וכמבע האדם), לא נוכל להסכים לדברי הארון ולקכסקי, כי

(היה עד כה מנהל המניסמרים למסחר) מניסמר לעבודת האדמה, ד"ר יוסף פורשט (משכיל) היה עד כה ראש סקציה במניסמרים למסלות הכרול) מניסמר למסחר, ד"ר יוליוס פ. דרשאטא (היה עד כה ראש "מפלגת העם" האשכנזית במועצת הממלכה) מניסמר למסלות הכרול, ד"ר גוסטאב מארכעט (היה עד כה ראש בית הלמוד הנכונה לעבודת האדמה בכארן אצל ווין וציר מועצת הממלכה ממפלגת החפשים) מניסמר לחנוך ולדורות. פלדצייגמייסמר שאנאיך נשאר כמו עד כה מניסמר להנגת הארץ, היינריך פראדה (ציר מועצה"מ ממפלגת העם האשכנזית) מניסמר לעניני העם האשכנזי, ד"ר פרידריך פאצאק (ראש הקלוב המשכילי) מניסמר לעניני המשכילים וגראף אראלברט דזינדושיצקי (ראש הקלוב הפולני) מניסמר לעניני הפולנים. על מועצה"מ לגמור עוד במרם יסגר הבית את חיק הקון הבחירות, שיועיל הרכה לחזק את אוסמריא נגד אונגריא, את קביעת היחס החדש בין אוסמריא לאונגריא ואת העברת מסלת הכרול הצפונית מרשות יחידים לרשות הממלכה, כחפץ הסלכים, שלא תהיה לאשכנזים דריסת הרגל בגבולם. **הקיסר ווילהלם בוויין.** כיום ד' שבע זה ככקר כא הקיסר האשכנזי ווינה, לבקר את רעהו הזקן. הקיסר פראנץ יוסף יצא לקראתו אל מסה"ב, ככל הדרך עד ארמון הקיסר בשאנברון עכרה המרכבה בין טורי גדודי צבא. כיום ה' בערב שב הקיסר ווילהלם אל ארצו. המניסמר האשכנזי לעניני החוץ גראף משיר שקי באר במועצת הממלכה כבארלין, כי אין כל ענין מדיני כבקר הזה וכל ההשערות והסכרות הבל הנה. הקיסר ווילהלם רוצה רק להודות כעצמו לידידו על תמכו בימינו כאספת אלגזירס. אך לא מפיו אנו חיים.

תשובה שלא לשמה. מלך סרכיא פטר את שרי הצבא רוצחי המלך אלכסנדר ואשהו, למען יתרפס בזה אל אנגליא, למען תשלח את צירה לסרכיא ככל הממלכות. בזה רוצה המלך להתחיל, כח, להחזיק מעמד נגד אוסמריא, לכלתי קכל את הנאיה כנגד אוסמריא. קנאי המאריארים שלחו מלאכים לסרכיא, לברות ברית אהבה בין אונגריא ובין סרכיא נגד אוסמריא, אף שסרכים ואונגרים שנאו זא"ז מעולם.

הרומא הרוסית. מן המעשים, שנעשו עד כה ברומא יש לראות, כי אין לה כל ערך מעשי ישר בלי אמצעי. דכריה והחלמותיה לא יעשו פרי אצל הממשלה, על תלונותיה על רשעת הפקידים והכנות פגרומות נגד יהודים ומשכילים ע"י פקידים — לא תכא כל מענה, הצעות הממשלה לא תכאנה על סדר היום

קשה. זה הוא החמא — יתמרמר — ראשיתו ענג וסופו מכאוב. לוא עלה לו למרץ למצער את חמאו ביסורים האלה! —

וכשעולה לו להשתחרר מעט מן השפעת המאורע, למען לא יתבטל מעבודת הבורא, ערך כדכרוד-נפש-חשאי את תפלתו כיחד עם הצכור המתענה והרעב. וכאשר חדלו הקולות, ודומית זמזום מרפרף בבית, סוגר הנער את עיניו לכון את "השמונה עשרה", וצל-חמא — החרטה — רודפו ומכבל את תפלתו. אי-אפשר להתפלל כשום אופן בבונה! —

וכשבתו כיום המחרת ללמוד את "השעור" הוא מרגיש כאבן מעמסה על הלב. כבר מעט את טעם החרמא ומנוחתו נגזלה. יפה אמרו חכמים: עכירה נודרת עבירה. אתמול נתבלבלה תפלתו, והיום מטירידו זכר "העכירה" מן המשנה.

והנער הצנוע, השתקן, השתקע כליל כפנימיותו. בלכול-התפלה ובמול-הלמוד אינם מטירידים אותו כל כך, רק רושם החמא הראשון עז כלבי. וכנגד דרכו, לכלי חשוכ הרבה, הסתערו מחשבות ממשכות במחו. מקור-סתם נפתח שם ויך גלים. —

ומאחר שהתחיל לעשות הדבר, שלא עשה מעולם, לחשוב ולחקור, מתרגל הוא לאט לאט למשא "העבירה" המוטלה עליו, ומן הצד השני מנצנץ רעיון כמחו: שמא אין החמא הלז גדול כל כך?...

עשו כן, המה קכלו את הזרנון לשפתם. מדוע לא ייסרו עתון עברי להיות לפה לציונים? מדוע לא יתמוך הוה"פ ביד עתון עברי בכסף, כמו שיתמוך ביד עתונים זרנגנים בכסף השקלים? עתה עוכרה היא שהשפח העברית תכלה מאפס תזמכים תחת להרבות עתונים עברים וספרי למוד הדישים לבקרים ללא צרך ולהרעיש עולמות, החובה על חובבי שפתנו לפשט את השפה בין העם, ללמדה את בני הנעורים ולא ככ"ס עבריים מודרניים, כ"א ככתי חנוך יהודיים, לגדל יהודים. על חובבי שפתנו להסתדר ל"אגודת עכרים" לטובת השפה ולטובת החנוך העברי. לאגודה הזאת לא יהיה שום דבר עם הציוניות ורק לגדל דור יהודים עכרים תהי ממרתה. ההובה עלינו להחיש מעשינו, אם לא נחפז לראות כאכרן היהדות. רק כשקירה רבה ובעבודה תדירית נוכל להשיב לשפתנו את כבודה.

משה וויעזענפעלד. זערת המערבת. אין אנחנו מסכימים בכל דבר עם הכותב ועיר נשוב לדבר בענין הנכבד הזה.

ענינים מדיניים

חלוק הממשלה באוסמריא. למראה השונא הכללי כדמות אונגריא, הנרפאה מן המשבר הארוך והמחזקת כחה על חשבון אוסמריא, התעוררה אוסמריא ותעבר לפי שעה את ריכות הלאומים והמפלגות, שהתחברו כאיש אחד העמר כפני מזמות ממשלה אונגריא. נגד אונגריא מאוחדה עם ממשלתה החזקה שקמה מתוך מפלגות הרוב של הקנאים הלאומים, לא תוכל לעמד רק אוסמריא מאוחדה עם ממשלה מתוך כל המפלגות הגדולות והמכריעות. על כן את אשר לא יכלו דמניסמרים גאומיש והוגהלוהע, לשתף עמהם מניסמרים מתוך הפרלמנט, יכול על נקלה ראש הממשלה החדש בארון מאקס כ ע ק. הממשלה חצי הפרלמנטית הוקמה. כארון כעק (עד כה היה ראש סקציה במניסמרים לעבודת האדמה) הוא ראש המניסמרים, כארון דיכארד ביענערט (היה עד כה מנהל המניסמרים לחנוך ולדורות) מניסמר לעניני הפנים, ד"ר פראנץ קליין (יהודי נומר, היה עד כה מנהל המניסמרים למשפטים) מניסמר למשפטים, ד"ר וויטולד פ. קוריטובסקי (פולני, היה עד כה מנהל הדיקציא לפיננץ של ארץ גליציא) מניסמר לפיננץ, גראף לאופלד אוערספרג

פועלים מאומה על העולם הצוהל. הצפרים מצפצפות ומרגנות, והרוח מגנן בזעזוע העלים ונענוע הענפים ומכליע כין הקולות את נגון-העצב, של למוד איוב. ויכא הריח הנעים באפו של הנער, וישכר את חוש המשוש, ויגיע הקול הנחמד לאונו — ויפעול על ארג-המחשבה. ויעמד רגע הלב, ותתרומם מאליה העין. משם, מן היער, בא כל הטוב והנעים האלה. ויפסק את למודו, ויתחב את הספר בצלחתו, ורגליו כמו התקרכו מאליהן אל היער הרועש כלחש, ומבטיו כמו העו כסכך, ופיו נפתה, ומאמר נזרק: "מה נאה אילן זה, מה נאה יער זה!"

אחר התמהמהות מעטה התעורר כנתפש בגנבתו, ויעצם את עיניו, כירא ובמתביש. העין הוא הסרסור לחמא, ואותו "כחור" שולט כשאתה יוצא מכתלי כיהמ"ד. וכראש הנער הסתחרר נמוע ודוקר כמסמרים המאמר "המפסק כמשנתו ואומר מה נאה אילן זה..." יבורח הוא מן המקום שגרם לו חמא, שבו השיאהו השמן להפסיק פומיה מגירסא ולהנות מהכלי העולם, ורץ למצורתו הבצירה, לכיהמ"ד. כאן הוא מתפלא ומתקצף על עצמו: איך יכול לשכוח מה ש"אסור", הוא, אשר מיום עמדו על דעתו מרר כל ענין במדת האיסור וההיתר? ומנתח הוא את תכן חמאו לשנים: הפסק המשנה וקכלת תענוג בט"ב... וחזור הוא כתשובה שלמה. הלב מלא חרטה והכליות מוסר, וכמחו כמו מעיק סכל ככד וחזות-

לא נברר פה את מעם הדבר, אבל הנסיון הורה כן. גם בכהונה בעמי אירופה היה בן לפניו וע"כ תקנו, שאסור לכהן קתולי לשאת אשה. קוראינו יודעים כבר עובדות מערים רבות. פה נביא עוד שתי עובדות מעציבות ומרגיזות.

ביארישוב אצל לבוב ישנו רב זקן ת"ח גדול, שהכל חרדים לכבודו. הוא ירש את הרבנות מאביו הגאון ר' מרדכי נערשטל זצ"ל וע"פ הכלל המוסכם ולמנוע מחלקת בעיר, השתדל לפני כמה שנים, שיקבלו רה"ק את בנו הרה"ג ר' וואלף לאכ"ר בחייו. שניהם יושבים על כסא הרבנות ומנהלים את הקהלה בבשרון להועיל, כי הרב הצעיר ראוי ככל אופן למשרתו והוא רב הגון. ת"ח ויר"ש ומהנהג בחסידות לפי רוח הקהלה. אבל חסרון מצאו בו הקנאים, שהוא עוסק יותר מדי בתורה ועבודת ה' ואין לו פנאי לנסוע לנכדי הצדיק מב. ולא עוד אלא שמלבד גדולתו בש"ס ופוסקים הוא בקי גם ביהר ספרי קדמוניו ויחבר באור להל' קדוש החדש להרמב"ם והוא מומחה גדול בתכונה, אף שחבר גם ספרים אחרים בהלכה ואגדה. זה די לעדת קנאים אחרים, למפל עליו כזבים ולהעליל עליו עלילות שוא ע"פ הכספים הכת הידועה כגלילות ההן, זה מוצא בו ציונות וזה השכלה וימרו את חייו חנם, ישממוהו וירדפוהו, יבזהו באחד הריקים. להירידו משאתו אמנם לא יוכלו, כי כל בעה"ב ההגונים וראשי הקהל עומדים לימינו וע"כ גדול חרון אפם על אחת שכע וחותרים בכל עוז להושיב עכ"פ עוד רכי שלישי על כסא הרבנות, ג"כ בכח הירושה. שונאי העקרים הם שני אנשים רעים וחמאים, צבועים ועושי כל תועבה (הכותב המודיענו זאת בשם ראשי הקהל פרט לנו עון כבוד של אחד מהם ומפני הכבוד לא נוכל) לפירסמו, ואנשים כאלה מעיזים לבנות ת"ח ולצעיר, לחפא עונות על איש הם וישר בשם החסידות. בארגנו החסידי של המלוה כרביה ומשחק בקוביא מלבוב הדפיס כתב פלסטר על הרב ויהנהו למין ואפיקורוס ויכתבו עליו דברי בוז ונאצה, לגזול כבודו ולהתכבד כקלוגו. עם הבור הוא לא יתוכח איש, הוא אינו יודע כלל מה כתוב בעהונתו. אבל אנשי העיר ההיא ההגונים ורה"ק מזהירים את עזי הפנים, כי אם לא ירפו מפנוע בכבוד הרב, אז יגלו קלוגם ברבים ויפרסמו מעשיהם הפרטיים, להראות אם יש להם הזכות לחוות דעה בשם החסידות בענין הרבנות. כבר רב הגאון מלבוב זצ"ל את ריב הרב הנ"ל מיד החצופים ההם ויגדלם אבל "חסידים" כאלה אינם משגיחים בנדוי רשכבה"ג מלבוב, שאינו "נכד".

שערוריה גדולה מזו נעשתה בק"ק שיניאווה. הרב אב"ד יצא משם, ואת כסא הרבנות הניח בירושה לבנו. והנה לא ישר הרב הזה בעיני החסידים, כי אינו "נכד" כראוי, הוא בן תורה, יודע גם תנ"ך ובקי בהיות העולם ויקימו על פניו יורש אחר, "נכד" עם כל הפירושים, כשלן נמור, שאינו ראוי לרבנות מצד איכותו ונמוסו. זה שנתים נמשכת שם המחלוקת ע"ד הירשה, עתה נמרו שונאי הרב הראשון להפיק זממם. בשבת שלפני שבועות הולילו את רבם החדש בתרועת נצחון לביהכ"נ, להכתירו בתאר "מורה מורינו", וששה זשנדרמים לקחו אתם, לאים על מתנגדיהם. אבל האחרונים אינם פחדנים. ברעש והמולה חדרו במספר רב אל ביהכ"נ. הצעקות והמריבות הלכו הלך וגדלו. השוטרים היו חסרי אונים להשתיק את המחומה. לכן שלחו אנשי הרב החדש מלגרמה בשבת אל שר המחוז בידוסלב, שימחר לשלוח עזרה. המלחמה ארכה כל יום השבת ואחרי חמש שעות באו חיל שוטרים שלופי חרב אל ביהכ"נ ובעזרתם נגמרה תפלת שחרית בשעה הששית לפנות ערב. אז הלכו בעה"ב לביתם לעשות קידוש ולהתפאר בנצחונם. ראשי עושי המהומה הלכו בשבי לפני השוטרים.

זה משפט ירושת הרבנות.

וקטנות התנועות בהברות פשוטות לשוא נע וזהנחה מתג בבל הברה שלישית אם היא פשוטה, הן תולדות אהבת הזמרה ואהבת המוג (סיממעטריע) אשר לעמנו, אשר ממנו יצאו מנגנים דוד ואסף והיכן וידותון ולכן לא זכתה להן השפה הערבית. וכבר התפאר בטבע הנגינה אשר לשון הקדש המשורר ר' יהודה הלוי ז"ל (כוזרי מ"ב ס' ע"ו — ע"ח). רק מתחמים ומתבוללים חסרי מעם, אשר שקעו ביון פולן עד למעלה מאזניהם, מבטלים את טעמי הקריאה וליענים לזמרה העמקה והמתקה אשר ללמוד התלמוד ונושאי כליו. "כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר: וגם אני נהתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם" (מגלה ל"ב).

בהשתמשנו בחקירתנו זאת הלכה למעשה ניעץ את כל סופר, אשר לו טוב מעם ודעת, להחזיק בכל יכולתו בשפה הישנה ולקחה מחרושה רק את החיוב ולא את השלילה. בן עשו כל סופרי נביאים וכתובים אשר לא גרעו מאימה משלמות שפתנו בתורת משה, כי אם הוסיפו עליה. גם חז"ל לא הרחיקו הרבה משפת המקרא בשירים וקניות ותפלות וספורים (בספור ארך מעט נמצא גם את ו' ההפך, ע' למשל קדושין ס"ו "מעשה בינאי המלך וכו'"). ורק במדע כראו להם מליצה חדשה, כאשר אין ספר פלפול כהנ"ך. לא מעט נשחתה טהרת הלשון מחסר ספרות, כאשר לא כתבו דבר כאלף שנים וילמדו את הכל בע"פ. לעמת זה ישנו גם אוצר מלא של נעם ויפי מקורי בספרי חז"ל, וסופר אמן מלקט את כל הטוב והיפה בספרות חז"ל ובספרות ספרר ובספרות החרשה ואף בספרות הקבלה והחסידות, מבלי לזוז כחוט השערה מלשון המקרא ומבלי לשבש את השפה כמלים לועזות וחסר דקדוק וסגרת ומלים זרות לרוח השפה. ואמנם המלאכה הזאת תצא רק בידי סופר, אשר אכל וישכע מקרא ותלמוד ויעמק בדרך הלשון, ולא בידי כתבנים הקוראים מעט עתונים וחוכרות ומחלים מיד לפסע על ראשי עמנו. ד"ר יוסף זליגר הלוי.

מרפש הקהלות

ספרי הילדים בכל דעמים מתחילים לרוב ב"מעשה במלך ומלכה" או "בפרינץ ופרינציצ". המלכים ומשפחותיהם היו כל הימים הציר, שעליו הסוב כל ההיסטוריא, וכל ספרי דברי הימים אינם באמת רק דברי ימי המלכים ומלחמותיהם. על כן גם בספרי הילדים הכדורים נעשו המלכים לגבורי הספורים. אצלנו אין כן. אצלנו כל ספרי הילדים התחילו "מעשה ברב ורכניה", כמו שגם ספרי המקרא אינם רק דברי ימי הנביאים וגם ההיסטוריה המאוחרת שלנו ברובה היא דברי ימי רבותינו אדירי התורה. כי התורה היא במים קיומנו ותופשיה היו המיד הציר, שעליו נסבו גלגלי הסטוריהנו. לכן אל יתפלא איש אם גם בקלקול הקהלות הכל סובב על חרבנים והרבנות. ובכן, שוב מעשה ברבנים, ומובן מאליו שנרכר ע"ד ירושת הרבנות, זו הקללה המביאה עלינו כל תקלה ושנאת חנם וקלקול המדות וחרבן הקהלות. ירושת הרבנות מצד עצמה אינה עוד הרעה שברעות. לו התנהגה עכ"פ כהוגן בידי אנשים ישרים, אז היה לנו בעיר אחת רב הגון, שירש את כסא אביו — הלא אפשר הדבר — ובעיר אחרת רב שאינו הגון, שירש את כסא הרבנות; נוכל עוד להבליג על עצבונו בהשחתת הדור, אם הכל מסכימים ש"מגיעה לו", אין אחרי הסכמת העם כלום, יאכלו את פרי מעלליהם עד שיבא אריה ויגלה את הסוד, שרב צריך להיות ראוי לרבנות, ברצון לרצונות. ושאיין הרבנות באה בירושה ככהנת בני אהרן ושירות הרבנות משפילה את ערך התורה ומרימה את עם-הארצות למרומים. הרעה שברעות היא המחלקת, שתגרום בכל מקום ירושת הרבנות. המענה האחה, שימנענו המצדדים בזכות ירושת הרבנות, הלא היא למנוע מחלקת. בן הדבר אמנם בענין המלכות בעמים. בזמן שהיו בוחרים מלכים היתה הבחירה לרוב מביאה לידי מלחמות, ע"כ יפה תקנו, שהמלכות עוברת בירושה. אבל הנסיון הורנו שאצלנו גורמת הירושה מחלקת יותר מבחירת הרבנות.

הלכה בימים ההם, "הלך והתפתח, הלך והשתלם"; כי באמת לשון המקרא יפה ושלמה ומדיקה שבעתים מלשון התלמוד. אמנם כבר לכתב או לנאם פלפול מדעי כלשון המקרא, ואך החסרון הזה אינו תלוי בה, כי אם במקרה, כאשר אבדו לנו כל ספרי המדע מתקופת התנ"ך, אשר יהיו לנו למופת. כל דברי החכמה והאמת נתנו לנו בכתבי הקדש בדרך שירה וחזנות הלב עליהם; דק ספר קהלת קרוב מעט לחקירה קרה. אבל סוף כל סוף גם מליצתו ספרותית ולא מדעית. ולכרא מליצה מדעית לעצמו על פי לשון המקרא לא כל אדם זוכה. ובכל זה ישלם ויף גם היום מאמר מדעי, במדה אשר יקרב למליצת המקרא. בתולדות כל שפה מעלות ומורדות ורק בילדותה המעלות רבות על המורדות ומימי בגרותה והלאה תחל ירידתה, הלך והתחסר, הלך והתדלדל. בימי הספרות העשיר השפה שמות ומלים ומליצות וניבים, אכל כנין השפה ידל ויתמעט. כבר גלו האחים שלגל את המחזות הנפלא, ששרמות שפת עם עומדת כיחס הפוך אל כל תרבותו. לכן השפות הסלכיות יפות ושלמות מהאשכנזית והאשכנזית מהצרפתית והצרפתית מהאנגלית. כעוד דורות אחרים השליך השפה האנגלית את כל סופי המלים ואז תדמה ללשונות הסינים, אשר אין להן עור כל דקדוק ולכל שיג מלה פשוטה בת הברה אחת. טעות היא ביד האומרים, כי מחסרון הרבה לא פתחו עוד שפתיהם; אדרבה אות הוא על הרבותם להשתמש בשפתם לגדל תרבותם, עד אשר נפגמה כלה. בהתבוננו היטב כמחזה הזה נשמע גם את התורה היוצאת ממנו, כי בשפה, כביון, כל המחזיק בנושנות דנהו משבח. רק מחסר הכנה ויחליף סופר שפת כתב ישנה כמדבר דורו וגלילו וידים את זה לשפת כתב חדשה. הוא מודמה כזה להקל לבני דורו, אשר לא ינקו עוד את שפת הכתב הישנה עם חלב אמם ועליהם ללמדה בבית הספר; מבלי שים לב, כי לא במהרה יתרגלו להשתמש בשפה החדשה, ואחרי אשר התרגלו בהכדורות רבים, כבר אבד עליה כלח גם לבני המדבר ההוא ואף כי לבני מדברים אחרים; כי המדבר, אשר יסודתה בן, שומף ועובר, ומעתה עליהם ללמד גם את השפה החדשה בבית הספר; ורק זאת הרויחו בהמורותם, כי נפרדו מכל הספרות הישנה ומכל אחיהם הרחוקים, אשר יוצאו גם הם ישן מפני חדש. לולא הריס למשל דנטה את מדברו הטסקני לשפת כתב חדשה בארצו, כתבו האיטלים עד היום רומית ויהנו כלם מהספרות העתיקה הרחבה והמגאה והיא אינה רחוקה ממרבית מדברי איטליה יותר משפת הכתב החדשה. ולו נשארו גם הצרפתים והספרדים וכו' בשפתם הרומית, היו כלם עם אחד ושפה אחת עם ספרות אחת לבלם. בלי כל ספק היה גורל לשוננו העברית בגורל לשון הסינים והאנגלים, להפגם ולהפחת ברוב הימים; כי עם שכלו רוח ותרבות כישראל אין, ובזמננו לא היתה עוד לשון הקדש תפארת הלשונות, כי אם מדבר דל ודוח. ואך אנחנו היינו עם הספר מראשית היותנו לגוי ונדבק בספר תורת משה ונהגה בו יומם ולילה והוא לא נתן את שפת הכתב להשתנות הרבה לפי ערך רב הזמנים והתקופות והארצות והענינים, אשר חיינו בהם. ואת מדברינו החלפנו תמיד בחדשים, אשר לא נפגמו עוד מרב השמישם, את המדברים העברים בארמים, הארמים בערבים ובאיטלים, האיטלים באשכנזים¹ והערבים בספרדים וכדומה. ככל זה עלינו להודות, כי גם בראשית עבודת הספרות בישראל כבר היתה לשוננו פגומה הרבה כי השפה הערבית, אשר נדענה מזמן מאחר באלפים שנה, שלמה ומלאה ממנה. בכלל נפגמה השפה הערבית עם כל מדבריה עד היום הזה פחות מכל השפות הידועות לנו בעבור החיים הפשוטים, אשר ליושבי אהל ומקנה. ואך אל נא נשכח, כי לא כל השנויים בשפה מורדות, כי יש ביניהם גם מעלות. גדלות התנועות בהברות מטעמות ובהברות פשוטות, אשר נולדה בשפתנון בזמן-יריחתה,

¹ מהאיטלית נשארו לנו השם בענדעט והפעלים "בענטשען", "אוינרען" = התחלל ביחודית של אחינו האשכנזים (ובפולן "דאוונען" נגזר מן dawny, לאמר: החזיק בנושנות).

כתבי היחס בנאותו. רק כתב היחס של בית צליה הנזכר נשאר ביד בעליו ויהי ננו אצל המשפחה, שממנה היה הרב אב"ר האחרון, ובשנה שעברה שנת המצור בצנעא נאסף הוא וכ"ו נפש אנשי ביתו בזלעפות רעב ולא נשאר כי אם ילד קטן. ועם הנאון אבד כתב יחומו. העיר ההיא שכולה היום מבניה היהודים. תחת שמונת אפסים נשארו היום לערך שמונה מאות נפש. עשרים בתי כנסת נהרסו וי"א בתי מדרש שימימים. היישוב שבוטנו ויקבץ נרחינו. אברהם סעדיא סלמן.

מכרוב ומרחוק.

ההתנשקות בנפש מדך ספרד. בנסוע אלפז מלך ספרד ביום כלילתו (ביום ה' שבוע שעבר) עם כל אורחיו מן הכמה בתוך המון רבבות העם והצבא, שעמדו בחצות מזה ומזה, אל היכלו. נזרקה במכה מתוך חלון על מרכבתו ותתפוצץ בקול רעש אדיר. סוס אחד ואחד הרוכבים לפני מרכבה נקרעו וגם מן העם והצבא נהרגו חמשה ועשרים איש ויותר משמונים איש נפצעו פצעים קשים, גם חלק מן המרכבה נשבר והמלך והמלכה, שישבו בה, נצולו, כי המרכבה מצפה לוחות עשת ברזל מכל עבר וממעל. בעצם יום האסון הזה נמלאה שנה ליום האסון בשנה שעברה בפאריז. בעצם היום ההוא לפני שנה, בנסוע המלך הצעיר עם נשיא צרפת בחצות פאריז מבית החזיון, נזרקה במכה על המרכבה, גם אז נקרע סוס ואנשים אהדים נמחצו קשה ולמלך ולנשיא לא אנה רעה. ספרד ואיטליה הן ארצות מגדלות אנרחיים, כי שם כל עשר הארץ צבור ביד יחידים וכן כל שדות תבואה, ומאין שם בתי חרשת אין לבני דלת העם מחיה והם סובלים רעב כל הימים, על כן ישפכו חמתם על המלכים. — זורק הכמכה, מאראל שמו, נמלט. אחרי שני ימים מצאנו שומר בכפר אצל מדריד וכאשר תפשהו ויוליכוהו אל בית הפקודות, מכלי לחפש בכיסו ומכלי לכפות ידיו, הוציא אקדח ויור על השומר וימיתוהו ואח"כ ירה גם אל עצמו וימת בבית החולים. עתה נודע, כי מאראל זה ירה את הכמכה גם בשנה שעברה בפאריז על מלך ספרד. הוא איש ספרדי, רבים מחכמי ספרד הושמו במאסר בחשד, כי גם ידם בקשר על המלך, למען בונן רפובליקה. מלכד ההרונים וחנמחצים ע"י הכמכה יצאו אחרים מדעתם מפחד ואחדים אבדו כח הדבור. קשר ער שלשה מרכים. עתה נגלה קשר, שקשרו אנרחיים באמריקה על הנשיא רוזוולט, על מלך איטליה, על מלך אנגליה ועל הצאר. מלאך האנרחיים, שבא מאמריקה לאירופה, ללכת למצילנד, מקום התעווכה הגדולה, להמית את מלך איטליה בכאו שמה, נתפש ברעב באו על אדמת איטליה, כי הפוליציא האמריקנית הודיעה סמניו. ממשלות אנגליה ואיטליה מכינות קנגרס של כל הממשלות. להועיק עיד האמצעים להלחם באנרחיים במשיקאנו יהיה בקרוב קנגרס של אנרחיים מכל העולם, שיאריך חמשה ימים.

*

תלדות חנוך הבנות. נערה יהודית בהרדנקא בת הורים חרדים, חשקה כלמורים. תורה אסור ללמד את הבנות, אבל גיות מותר. ותלמד הכל רק לא יהודית. הנערה נספחה אז אחת הבהנות בבית הדואר במשרנוביץ ושם התנתה אהבים עם נוצרי ונתאות לו להמיר דתה. בעת האחרונה דרשה מאת אבותיהם להתישב שם בתואנה שתפרנסם וכזה חשבה להשיג רשות אבותיה ותעודות. אך אבותיה מנעוה ממחשבתה ובשבוע שעבר שלחה יד בנפשה ביריה. שלמה הלר. תהלת ור. בחדש שעבר מת בדמי ימיו. הסופר המשכי הגראף קורנהוב. הוא התפלץ. מעורו על תעלולי צורניו וימלץ בעדנו. עתה פרסמה אלמנתו את דבריו, שכתב בשנה שעברה על ספרו של הסופר האשכנזי פרופסור שליידר. די בעדייטונג דער וויססענ-פיר די ערהאלטונג אונד וויעדערעכעלעכונג דער וויססענ-שאפטען אים מיטשעלאלטער. הגראף כתב ע"ז: קיי היה בא לאנשישמות. אלו רצו עכ"פ המכשרים לחשוב

הם התנצלו לפניו כאשר שלשה רבעי הועד ברחו כתינוק הבורח מבית הספר ומה יבולים הם בעצמם לפעול? — (?) לכן תקנו רק מה שהסכימו כבר בעת האספה הגדולה, אף שגם לבס אינו מלא רצון מתקנה זאת. הרב ראש הבחורים ערך מכתב בשם הבחורים אל כל הרבנים מועד המאה ויבקשם לעסוק בדבר, שהוא שאלת עתידות הירדות באונגריה. הם כצפים לתשובה ואם לא יקבלו תשובה, אשר תישב דעתם או יעבדו הם בעצמם עם בעלי הבתים, למרות רצון דרבנים, יהי מה שיהיה...

נשך ותרבות מובפלים, לקבר הם מיבילים. דברי הפיימן נתאמהו בימים האלה. יהורי אחד, שפיץ שמו, מיליונר אחד מבעלי האחוזות הגדולים באונגריה עסק בנשך ודוקא את היהודים. רגיל היה לויף שטרי מלה של עניי עמו מארבעים לארבע מאות למשוכדומה. ואף שישב גם בבית האסורים על זה שתי שנים לא חרל מזה. ונוסף לזה היה איש ריב ומדון, עם כל יהודי אונגריה היו לו משפמים המשפמים היו שמחתו, ובאשר היה חכם נפלא להרע וחרוץ, נצח הוא המיד עד שרעתו נקמה בו. זה כשבועיים שיהודים אחדים מבעלי דינו, אשר כרת שרשי חייהם וידבאם עד לעפר, ארכו לו בדרך ובעברו שם קפצו מארבע וישלמו לו שכרו משלם — ויהרנוהו. שנים מהרוצחים, מרדכי ראפיד ובנו אברהם, נתפשו, ושנים האחרים שמעון קרייטמאן ואהרן בערגער נמלטו. לקול הפרימאס (הבחן הגדול הקהולי) בעת הבחירות, אשר הזכרתי בגיליון י"ג, לא המו ברני אונגריה און קשבת. הקימו קנדימים ויעשו אנומיצי בער צירי האנומיזמים, וגם נבחרו רבים. בעת הבחירות התרה כס עוד הפעם, אולם לשוא היה עמלו, אחד העיו נגדו להשיב לו, שאם לא ירפה ממנו מיר ימיר דתה. הפרימאס אשר לו המשפט לדון עליהם, פסל שנים מהם לכהונה ואחדים ענש בענשים חמורים. רעטה.

מכתב מערב הדרומית.

עדין. על דבר קדמוניות היהודים היושבים בארץ הזאת ספרו לנו אבותינו, כי באו הנה בחרבן בית ראשון. ובאשר עלה עזרא מבלל שלח לקרוא גם אותם לעלות עמו ולא אבו לעלות ויקללם, שלא תהיה להם מנוחה בארץ מגוריהם ובכבודם ועזם לא יתקמו בהם. גם הם קללוהו ויחרמוהו ואינם קוראים ילד בשמו עד היום הזה קללתו התקמה בנו בי מאז לא היה לנו מנוחה. לפנים היו לנו כתבי יחס משבט יהודה ובהנינו מתיחסים למשפחת יהויריב וקוראים להם בערבית בית מג'ארי. גם לוי בתוכנו ושמותיהם כשמות הלויים הקדמונים. — בכוא אבותינו הנה התישבו בעיר הממלכה צנעא ומצבם הרוחני והגשמי היה טוב משל זולתם ויבנו להם בתים טובים בראש העיר ויקימו להם נשיא ממשפחת בית צליה ובערבית צלאה. גם את עבדיהם, שכאו עמם, הבנינו תחת בנפי השכינה. ויעסקו במסחר עם אנשי הארץ. לנשיאם היו מהלכים בבית המלך והמלך אהבהו ובכל הנהגת המדינה היה נמלך עמו ויבטח בו וימסר בידו גם הספקה צרכי בית הנשים, ולב השרים הולך וסוער וחמתם בערה כם ויביאו דבתם למלך, כי הוא נכנס בחצר הנשים ומשתעשע עם המלכה ושפחיתיה. ויאיומו על המלך, שאם לא יאסר על היהודי להבנס שמה ויורידוהו מעל בסאו. המלך ידע, כי תואנה הם מבקשים משנאתם אותו. ובכל זאת כתב מכתב לנשיא, שלא יבא עוד אל ביתו, פן יתנקשו בנפשו ובנפש המלך. מאז והלאה נבדלו היהודים לדעה, העשירים חדלו מעשות מקנה וקנין עם היהודים ורק דלת העם נשארו נאמנים עמהם ויהיו בקוצים בעיני עם הארץ. המלכים אשר מלכו אחרי בן הכבדו עלם על היהודים ויטילו עליהם מקים כבדים. גם עבדי היהודים רימו ראשיהם וילשינו עליהם וירשו מאת המלך, כי יתן להם אחוז נחלה בפני עצמם ולהוציאם מתחת סבלות היהודים ויתן להם אחוז מחוץ לעיר. ויתדלדלו מאד, כי לא מצאו חית ידם ועד היום הזה הם עוסקים בעבודות בוניות, ואינם מהערכים ביהודים. ברבות הימים רבו הנזרות על היהודים. המלכים העבירים מן המקום הגבוה אשר בעיר, יען גבוה הוא מבתי המושלמים, שמו עליהם מס הגלגלה, יושבי העיר גזלו ויגנבו רבוישם, נאסר עליהם לרבע על חמור בפני מושלמים. בעת ההיא בא לצנעא יהודי עשיר יחכם ממזרים ובידו תעודות ממושלים ערבים. והאיש היה ממשפחת כהנים וישב בין היהודים ויעש חיל במסחרו וגם בבית המלכות היו לו מהלכים. ויהי היום ויבקש להשיא אשה לבנו שלום הבהן מבנות חשובי היהודים ולא שמעו לו באמרם, כי אין בידו כתב יחס, ויאמר להם הראוני כתבי יחסכם ויביאו לו כתבי היחס, כי גדול היה האיש ודברו בדבר מלך שלטון. האיש שרף את כל

מכתבים מערי המדינה

שרנוב. הרוח הלאומי המחיה את לבית הבחורים החרדים בעירנו עושה נפלאות, למרות הרדיפות, שעליהם לשאת. ההתלהבות ללמוד שפ"ע וספרותה הולכת הולך והתלקח מיום ליום ובמדה מרובה בזאת עד כי באו בימים האחרונים לידי הכרה, כי צריכים לחשוב על ארות יסור איזה מוסר, שיוכל לשבר צמאון הדעה. לתכלית זאת קראו הבחורים לאספה בשבוע שעבר וישאו ויתנו ע"ד יסוד ביבליותקה עברית. כל הנאספים הביעו, כי נכונים הם לעשות כל אשר לא ילל יום, ויתנדבו לתת תרומה חרשית למוכת הביבליותקה ולאסוף כסף בכל עת מצוא וכבר נקבץ סכום הנון. מבל צד יסתפחו חברים. יסוד הביבליותקה הוא דבר בעתו, וחסינו היה מרגש. ראוי שתשתתף גם קופה הקהלה בזה כמו בקראקא ובלבוב. אברים.

רישא. באינו אמצעים יתפסו בהנים קתולים לצורך נפשות בני עמנו לדתם, נראה מן המאורע הזה, שקרה בכפר ואציערנא הסמוכה לעירנו: בכפר הזה גר יהודי חנוני, שלא מצא את פרנסתו ברוח, כי חנותו של אנדרה-המסחר הפולנית החלה להתחרות אתו. ע"כ היה נאלץ לעזוב את הכפר, ולהשאיר פה את אשתו ובן אחד ולנסוע לאמריקה; מן היום שנסע לאמריקה לא כתב ולא שלח כסף מאימה לאשתו, וישב את משפחתו. אשתו העוובה עם בנה הקטן היו נמצאים במצב נורא, כי לא היה להם ממה לחיות בבפר. אחרי חג הפסח שלח בהן הכפר לקרוא את האשה וידבר על לבה להניח אצלו את הילד, והיא יתן לה את כל מוונותיה, אך בהנאי שתמיר את דתה. דברי הבהן מצאו אצל האשה און קשבת, ותשאר את הילד תיכף אצל הבהן, ובעוד שבוע או שבועים ימכלוהו לדת הקתולית. האשה אמרה, כי מפני העני והלחץ המעיקים עליה מכרחה היא להמיר את דתה, ואם יתנו לה יהודי הכפר כסף הוצאות הדרך לאמריקה, או תסע עם בנה יחד ולא תצטרך להמיר את דתה, והכהן אמר לה, יאם המיר את דתה תמצא אצלו את מוונותיה עם בנה לעולם. אחר כי אין ליהודי הכפר היכלת למלא את בקשתה, ולתת לה את הוצאות-הדרך, לבן החובה מוטלת על הקהלה בעירנו לתת לה את הכסף, ויצילו בזה שתי נפשות מידי נברים, ואל יהי הדבר הזה קל בעיני הקהל פה, כי מצות פדיון שבויים גדולה מאד.

M. K.

קארוש. היתה פה בחינת התלמידים בבית"ס העברי "שפה ברורה" שיסדו אנשי עירנו. כל חשובי העיר באו אל הבחינה ויהפלאו מאד עד מפעלי המורה המימחה מנהל בית"ס מר יעקב פראסט. הנערים והנערות ממחרים לדבר ע:רית צחה להפליא. המשתדלים בהחזקת בית"ס הם מלכד ראש החברה מר משה מיהלשטיין גם מר משה ניימאן, מר ליב זעעמאן, מר יעקב מעלער, מר. פערלמאן ומר ישראל שפינדל. הם מתאמצים בכל עוז למוכת המוסד הזה. לאות הברת טובה התנברה הנהגת הקהלה לתמוך בידי בית"ס במאות כתר בשנה.

*

מכתב מאונגריה.

תנועת הבחורים. — נקמת הנשך. — קול הפרימאס.

בגילון ב"א כבר כתוב ע"ד אספת צירי הקהלות, שהיתה בבודפשט וע"ד תנועת הבחורים, ולא באתירק למלאות הדברים. באספה הנ"ל נגמר, שכל קהלה תיסד חברה לכלכלת הבחורים, ולא כמו שבתב הבותב, שכל ב"ב יתן כתר, והכנסות החברה תהינה, שישבבו בקופה ראסוף פרושות. הבחורים ובראשם הרב ר' אביגדור קאצבורג עורך הנ"ב החליטו לכלתי קבל הקנה זאת, אשר כל עקרה רק לבסות עינים, במתנה, כי אין יד חברה כזאת — הכנויה על עמודים רפים, על פרושות — מנעת לכלכל אלפי לומדי תורה בכל צרכם. הם מבקשים, שיצברו קרן קימת בהצעת בת אחת מועד המאה עם הרב מעפערעס, למען תהי הפעילה בדרך כבוד ולא בדרך קבצנות ופעולה לדורי דורות, וזה גם דעת בעל בתים נכבדים בארצנו. הם תומכים בידי הבחורים. בשבוע שעבר נדב אחד מהם מה"ר יעקב שווארץ מני-וואצ'ע שני אלפי בתרים לקרן קימת בזאת וישלחם מיד לנשיא החרדים. רבים מהם החליטו להתאסף ולשול הדבר בידם ולעבוד בכל מאמצי כחם, וגם דלת העם בלם מוכנים לתמוך בזה, למען תהי פעולה במוחה וקימת. ראש הבחורים הנ"ל נסע מיד לשני הרבנים מפעם ומבאניהאד וישובי ראשונה בועד הקטן, להביע להם את אי-רצון הבחורים.

מחשבה בין הנוצרים לשים אל לבם את דברי שליידען, כי בהם היו מבינים כמה גדולים התרבות. המוסר והחכמה, שדביאה לנו היהדות, בי אז היה להם ציור ממעבד ההשכלה באירופה לולא הרימו יהודים את דגל החכמה בשנות מאות שר בערות. אמנם גדולה היהדות, זו הנפלאה והמצוינה בדתות בכך הזמנים... וכל אשר ישלח היהודי את ידו יעשה גדולות, בכל מקצועות האמנות והמדע, בכל מקום יפעול בתבונה ובכשרון... עשר מליונים הן מספר האנשים שהם ורק מעומם יושבים בארצות חפשויות ומה רבו החכמים ודוסופים בכל מקצועות החכמה, שקמו מתוכו! במקום שרבו שם היהודים, שם רב האור, במקום שישיבו לידורים שם תקום הממלכה ובמקום שיציקו להם תפול הממלכה עמהם ובמעט שנוכל להביר, כי התקים בהם "ואברכה מברכך ומכללך אאור". מדוע ישבחו הנוצרים תמיד מה שנתנו להם היהדות וכתבי קדשיה? גרוד וחשוב הוא העם היהודי הקטן, כל השם לבו למעשים, שהזכרתי לא יוכל התאפק מהתפלא עליו. — אבל לא רק על נוצרים לקרוא את ספרו של שליידען; עוד יותר יפעל וספר לטוב על משיבילי היהודים הצעירים, אשר רבים בקרבם דנכלמים בעמם ומסתירים בתחבולות שונות את מולדתם העדין, כושים הם שידעו אחריה, כי דם יהודי נוזל בעריקתם. בזה יזיקו ליהדות הדבה יותר מכל האנטישמיים יחד. יהודי השם לבו לכל העובדות, שדביא הפרופסור שליידען בספרו המענין, מכה להתנאות במולדתו ולהתפאר בה ולשימרה לגם עמים בכל שעת רבשר.

עלילת דם. בכפר סאראזנברעק, בפלך סממר באונגריא נמצאה נערה נוצרית קטנה שחוטפה בשדה. האכרים דברו בגלוי, כי רק היהודים "שחטוה לצרך דתם וזה היה להם ברור בלי כל ספק. השוטרים דרשו וחקרו ויצאו את הרוצח. הוא עלם נוצרי, שאנס את הילדה ואח"כ שחטה, לכען העליל על היהודים, כן הודה בעצמו. (אללג. יוד. צייטונג.)

זכויות היהודים בגליציה. כאשר הציעו האנטישמיים במיעצת הממלכה בוויין להפיר את גליציה מן הממלכה, הסכימו צירינו היהודים מגליציה ביחד עם צירי הפולנים, מזה נראה מה טוב ומה נעים גורלם בעיניהם תחת שבט הפולנים. עוד יותר נראה זה בשלחם שריחיהם לכל ערי גליציה, ליסד שם בתי מקרא על שם גלרמאן אבי המתבוללים (כי לא ימצאו אזנים קשובות ואף "מנין" שלם של יהודים לא יקהל בשום עיר לאספותיהם, שזה טוביה, כי פשט רעיון ההתבוללות את הרגל — אין זה באשמתם). איך יש להם סבה לשמוח בגורלם נראה בכל פעם שיתפרסם כרוז בעתונים הפולנים למנוי איזה פקיד במדינה, במחוז או בעיר. הנהגת המחוז במרנופול צריכה למזכיר, ובברזש שפרסמה התנתה תנאי, שיהיה הפקיד פולני ולא כן דת משה, כי"אם דוקא קתולי. וצירינו היהודים מגליציה שותקים על זה. מזה נראה כי לא ההנהגה הפולנית טובה בעיניהם, כי אם כשול היהדות הוא תשוקתם ומשא נפשם, ודחית היהודים מכל משרה של צבור היא בעיניהם אמצעי טוב ובדוק, למחר ולהחיש היטמדת עמנו ע"י המרת הדת. כי, אם לא כן, אין כל טעם לשתיקתם...

תפלה פולנית. הגמנוזים בכרודי שהיה עד כה אשכנזי ועתה נהפך לפולני השיג דירקטור, ישנם הוא בעל תשובה, כי היה בתחלה תחת לחץ ממשלת פרוסיה אשכנזי ועתה הוא ראש גמנוזים פולני. הוא רוצה להראות קנאתו לעמו וכופה את הסטודנטים היהודים להתפלל בשפת פולן.

נוכרים יהודים. פקיד צבא רם מפראג נסע מבוספט לוויין, שם נכנסה אשה יפה אל התא. שהוא יושב שם, אחריה באו שמה שלשה יהודים, שהיא אמרה, כי קרובה הם. "סוחרים הגונים". שיחה החלה ופתאם הציעה האשה לצחק במלפים, כי היא אוהבת להביט. פני אשה יפה אין בעל גמנוזי אירופה יכול להשיב ריקם, ויצחקו. בתחלה שחקק ההצלחה לפסיד הצבא ואח"כ בגדה בו ויאבד. פעם אחרי פעם ובהגיע המסע לקטמורן עתה אבדת פקיד הצבא רכ"ב אלף בתר. החברה היפה יצאה מן המסע ולפקיד הצבא זרחאור במחוז, כי נפל בידי נוככים וכמובן לא יכול להמנע מקלל את כל היהודים הנוכלים...!

מכרינו היונים. על האי קפריסין גדולה עתה ההתרגזות, כי נשמע שם קול, שממשלת אנגליא, המושלת על האי הזה, רוצה להטות שמה מעט מגולי היהודים יוצאי רוסיא. אספות-עם נקהלו, לקרוא חסם על הממשלה. הושבת היהודים בקפריסין היא לפי דבריהם סכנה לאומית וסוציאלית.

האנוסים בספרד. בה"וועלט" סותר הד"ר ל. סופר את תקות המתבוללים, כי כאשר יתבוללו היהודים כנויים וישראל יחדל מהיות נוי תחרל גם השנאה לזרע ישראל וישאלת היהודים תעלם מן העולם. הוא מעיר על אדות זרע האנוסים בספרד, אשר התייטבים "כירום עוד היום ויבדילום לרעה ונערים יתקלסו במ ויורו עליהם באצבע כמו על אורזים. על האי הספרדי מלורקא יושב שבט נוצרי, אשר אבותיו עמדו על הר סיני וזה הרבה יותר מאלף שנה הם קתולים, כי הספרדים הקדמונים (איכרים) לא יכלו שאת על אדמתם עכרים ויאנסום להמיר דתם. ועד היום הזה לא השיבו עוד בני המומרים האלה שווי זכויות. הם פסולים לכהונה, לחברו קתולית לא יקבלום, דספרדים מונים אותם ויבזום ויבנוס"שם גנאי "הועפות" ולא יתנום לבא בקהלם. והם אינם אווזים בדת ישראל בסתר, הם קתולים גמורים ולולא נטרו להם הספרדים שנאה לא היו זוכרים כלל, כי מיהודים מוצאם. בזמנים שונים דתאוננו בני השבט הזה לפני ראפספורים ויתחננו לכמל מעליהם את החרם. האפספורים חמלו עליהם ויתנו צו, כי קתולים גמורים הם ואין לזלזל בהם. אבל לא הועיל. הכהנים הספרדים השתדלו לרעתם ויביאו בכל פעם בתב דת מאת האפספורים, כי הם זרע פסול ואסורים הם כבא בקהל. לפני שנים, כאשר היה מאורא ראש הניסטורים בספרד דרפוחו צירי העם וימררוהו ויכוהו כאחד הריקים. לא הבד ידעו מדוע עד שחעזו אחד הצועקים כקרא לראש הממשלה בישיבת הפרלמנט "הועמא", זאת אומרת: מזרע האנוסים אתה ובוזה נצחקו. אין בספרד כושה גדולה מזו. הדבר הזה מזכיר את מלחמת הכהנים והעם בארץ מורכ נגד הכהן הגדול ד"ר תיאודר כהן מאלמין, שהוא לרברי הכל קתולי גמור, לא טוב ולא גרוע מכל הכהנים הקטולים וגם שונא ישראל בדוק ומנוסה וכל דכהנים מרו את פיו והעם העליל עליו עלילות ויבמש עליו תואנות עד שגרשוהו מן הכהונה. כל חסאו הוא כי אבי אביו היה יהודי.

גזרות על הגולים לאמריקה. מועצת המדינות באמריקה הוציא חוק חדש, כי על כל גולה הנכנס לאמריקה לשלם מס לגלגלת חמשה דולאר (כ"ה בתר) ומי שאינו יכול לקרוא וככתוב לא יוכל לבא לאמריקה.

תנועת הנשים באנגליא. כאנגליא דורשות הנשים זכויות מדיניות כאנשים. אחת הנשים העומדות בראש התנועה היא יהודית עשירה ממשפחת מונטיפיורי. הוא גמרה לבלתי שלם מס מנכסיה עד שיתנו לנשים זכויות מדיניות. כאשר שלחו פקיד המסים לחבול את רכושה, סגרה את ביתה ותבן ריק אצל השוערים ולא תתן ראשי להכנס. ועד פי חקי אנגליא אין רשות אף לשלוח ב"ד להכנס אכ בית איש שלא ברשות בחזק יד. רעותיה מביאות לה כל צרכיה אל החלון והיא מעלה את הכל בחבל, ולהכנס לא תתן.

שביתת יום א' באנגליא. גם כאנגליא יחמירו בכך פעם יותר בשביתת יום א'. אך שם אין המחוקקים חסרי-לב פמו אצלנו לדרוש את "חוק אחד לכל" לרעת היהודים, ואף שאין שם מספר היהודים שומרי שבת רב גמרה השאלה לועד מיוחד של הפרלמנט, להועץ איך להתנהג עם היהודים. הועד הזמין את ראש הרבנים ד"ר אדלער, לשמוע חות דעתו. הרב הסביר, כי אין לכוף את היהודים לאבד לחסם בשביתת שני ימים ויותר או לחלל שבת, כי המתרגל לעבר על לאו אחד מעשרת הדברות יעבר גם לאו אחר. הרוצים להרגיל את הנוצרים לשמור שבתם אל יתעמרו ביהודים להכריחם לחלל שבתם. יהודים רפני מלך רומניא. ביום חג היוכל של מלך רומניא התיצבו לפניו היהודים, שנמרו עבודתם בצבא וימסרו לו ספר זכרון ובו בקשוהו לכשל הגזרות הרעות מעל היהודים, כי אנשי צבא רומנים וזרים "הם שני מושגים, שאינם מתאימים זה לזה".

יהודים עובדי אדמה באמריקה. והחברה היהודית קלדמות עבודת האדמה באמריקה פרסמה עתה דין וחשבון

מפעלותיה בשנה שעברה. מ"ב בתי-אבות יהודים עם קפ"ג נפש הושיבה בשדה בתור עובדי אדמה. מהם ב"ז בית-אב מרוסיא. מ' מרומניא. ו' מגליציה. קצתם יעברו שדה הממשלה, קצתם קנו את האדמה וקצתם חכרוה. המושבה היא במדינת דקווא הדרומית. הוצאת כל בית אב כהכנת שדרו עלו לשש עד שבע מאות דולאר, קצתם צריכים עוד כארבע מאות דולאר עד שיוכלו לחיות למעבודתם. בארגנטינא מוציא יסוד הברון הירש אלפי דולאר על כל בית אב ואינם יכולים עוד לחיות מעבודתם, יען הם תלויים יאם תמיד בדעת אחרים וכופחים בתמיכה. בחמש שנים דאחרונות הושיבה החברה מאתים בתי אבות יהודים בשדה הממשלה, לעבדו ולחיות מפרי האדמה. להם עתה נחלה בעלת כיה אלפי אקרות, בתים, מקנה, עוף, מכונות וכל בלי עבודה. על תקון השדות הוציאו ע"ה אכפי דולאר והשדות השביחו ע"י זה בסד ת' אלף דולאר. יש עוד מקום לכמה אלפי משפחות, למנות אדמה מיד הממשלה. הכסף והקרע, שהאנשים מקבלים, אינם כמתנה, עליהם להשיבם במניות קטנות מאד וברכית של שלש ומחצה ממאה לשנה.

הסדרות יהודי אמריקה. התנועה לחבר את כל היהודים באמריקה לאגודה אחת עושה חיל. כל החברות והקהלות נתנו ידיהן לעוסקים בזה. כל חברה או קהלה תשלח שני צירים אל הועד המרכזי לעתים מוזמנות, להועץ בעניני הכלל. שם המרכז יהיה "פדערעיישאן אף דושוואיש ארגאניזיישאנס" וכאשר יתחברו כל היהודים יהיה להם כח גדול. בראש התנועה עומדות לשכות החברה "ברית אברהם" וח' "כל ישראל חברים".

אוצר ישראל. מה שלא יכלו לעשות היהודים באירופה, אף שנסו זה כמה פעמים, החלו לעשות חכמי עמנו באמריקה. אחרי שנגמרה האנציקלופדיה היהודית בשפת אנגליא נגשו אל העבודה להוציא אנציקלופדיה בזאת בעברית בשם "אוצר ישראל, אנציקלופדיה עברית". הענינים הנכללים אל החבור הענקי הזה נחלקים למ"ז מערכות: (א) מקרא ומסורה; (ב) לשון ודקדוק; (ג) הלכה ומנהגים; (ד) אגדה; (ה) קדמוניות; (ו) הספרות הערבית ביחוסה אל הספרות העברית; (ז) פילוסופיה וחכמת יוגית; (ח) חכמת הדת וכתות; (ט) קבלה וחסידות; (י) הספרות החדשה; (יא) היסטוריה עד חתימת התלמוד; (יב) היסטוריה בימי הביניים; (יג) היסטוריה בעת החדשה; (יד) היסטוריה באמריקה; (טו) היסטוריה כרוסיא; (טז) ביבליוגרפיה.

שוך יהודים ברוסיא. בביאליסטק ההנפלו המון אנשי צבא על היהודים ויבזו חנויותיהם כמו בשנה שעברה. מלחמה היתה בינם ובין השוטרים, שבקשו לגרשם. החניות נסגרו. כל היום ארך השוד. ישנם הרונים ונפצעים.

יסורים של אהבה. זאב: אתה תמיד שמח וטוב לב וכרסך הולך וגדול מיום ליום. — דוב: זה בא לי מצרות ישראל. זאב: מצרות?!... דוב: כן, כי אני מקבלן באהבה.. א. ד.

משרה הספרות והמדעים.

שיחות ספרותיות.

רש"י ער התורה ובאור, אשר קראתיו ל"שמי ולזכרי וזכר לאברהם... אני אברהם ברלינר מהרורא תנינא. פרנקפורט דמיין (קויפמאן) תרס"ה.

בשנה שעברה נמלאו ת"ת שנה לפטירת רש"י ז"ל ע"כ, הוציאו חוקרים אחדים ספרים על אדותיו וכתבי-יד מחבוריו, שהיו ממונים עד כה בגנזי הביבליותיקות ולא שזפתם עין. לזכר רבינו זה הוציא החוקר הגודע ברלינר, אחד מגדולי חוקרי רש"י בזמננו, את ספרו זה בהוצאה שניה עם הוספות ותקונים. בספרו זה משתדל הד"ר ברלינר לברר וללבן שנוי הגרסאות והנוסחאות ברש"י ולהסיר סוגי הטעויות, שבאו ברש"י בהמשך הזמן ע"י המעתיקים, שקצרו או הוסיפו בהרבה מקומות, כן לבאר דברי רש"י בחומש

תרופה לצרעת. הפופסור דייקע-פאשא בסני סמטינופול המציא תרופה כמורה לנגע צרעת (לעפרא). גורם המחלה הזאת גם הוא מין בציל, דומה לבציל של השחפת. מן המחלה הזאת סובלים העניים בארצות המזרח וביתור עניי היהודים הספרדים וגם בארץ נורווג. הפופס דייקע עושה מין ציר מן הצעירים עצמם והציר הזה ממית את הצעירים.

הבעת תורה.

הננו מביעים כזה את הכרת מוכחתי ואת שכעת רצוננו להשיג הספואר מר דוד נאטלאב נ"י, שהתקבל פה, שכל אנשי העיר מתענגים על נעם זמירותיו הנפלאות המרהיבים לב ומרימים כל נפש. נעים גורלנו בש"ן הזה שהוא גם בן תורה ויר"ש. ש. פערע. ש. פילערסדארף, פ. קראנק, ג. ראדי.

משה צוקער יוכבד קראה
מארישים סקאלע.

הנני מברך את ידידי החביב מר חיים ווייצנער כסאראיעווא לארומי כתו. ש. מ. לזה.

ממעמקי לבבי הכענה שפתי ברכתי מול מושב לרעי מר משה צוקער לבואו בבית החתן עם מרת יוכבד קראן. אייזיק לאנדעסמאן

הנני מברכים את מר שלמה קראנקען ורעייתו לחתונה כתם כברכת מו"מ. מאיר בערנשטיין ורעייתו.

ממעמקי לבי אברך את מר נתן קארנרייך כבכו"מ לארוסין עם מרת אסתר ענגל. יחיאל סאלאמאן, יאסלא.

הנני מביעים ברכת מו"מ לר מר נתן קארנרייך לארוסין. ארי' ליבוש קאלך, מירדכי ליפא קיליק.

הנני מברך את כת אחי מרת כלה רחל לנדא לארוסיה עם מר אברהם יצחק בערץ מראווא בבכו"מ. אליעזר לאנדא.

ברגשי גיל ובכור אביע בזה ברכת מו"מ לידידי מר נתן קארנרייך מיאסלא לארוסין. אברהם איזמן.

ברגשי אהבה וידידות הנני מביע ברכת מו"מ לרעי מר נתן קארנרייך לבואו בבית הארוסין. שלמה עליאם מיאסלא.

הנני מברכים בכרכת מו"מ את רענו מר נתן קארנרייך מיאסלא בבואו בבית הארוסין. פייוועל פאלאק, יוסף גאלדשטיין.

כאהבה עמוקה אברך בכרכת מו"מ את ידידי הר' יחיאל יאלעש מליפניצע לכלילת בנו מר שמחה עם כת הר' הירש וואלף וואלף מקשאנב. אליעזר ריכט מכרזאסמק.

ברגשי גיל ואהבה אניש ברכת מו"מ לידידי מר יחיאל יאלעש נ"י ולרעייתו לחתונה כנס מ' שמחה גם את החתן החביב אברך ככו"מ. אברהם מאיר נייגעכארן, ליפניצא מראוואנא.

אנכי מביע את ברכתי למח' מר צבי זאב וואלף ורעייתו להביאם את בתם מרת הינדא כבית הנשואין. ליב מוכפער, רישא.

אני וב"ב מברכים ככו"מ את מו"מ יחיאל יאלעש נ"י לחתונה בנו החביב מר שמחה. דוד שלאכעם, ליפניצא-מראוואנא.

ברגשי בכור ואהבה אניש ככו"מ לידידי וחברי מר שמחה יאלעש נ"י לחתונה. משה יאדא, ליפניצא-מראוואנא.

מר יצחק אהרן נאטעל מברך את מר משה לעזער מגדיב לארוסין.

מקרב ולב עמוק הנני מברכים בכרכת מו"מ את רענו מר בנימין זוסמאן לחתונה עם מרת פערש פלאש. יעקב שובען, זלאמישוב, יעקב מייזלום.

הנני מברך את ש"כ מר יצחק וויצען ורעייתו לכלילת בתם ואת ש"ב שאול האפערט ורעייתו לכלילת בנם בכרכת מו"מ. מאיר יחיאל פאנצער, וויצעלימשקא.

הנני מברכים ככו"מ את ידידנו מר משה ברוך קרויס מואלקיעווי לבואו בבית הנשואין עם מרת קריינשטיין שוועקעל מלביב.

משה יאנוואר, לייבוש שטיער, זאלקיעווי.

ולחרפה, ולא ירדפו אותנו וגחיה בשלוח ולא נפחד מפני קול עלה נרף. בזה גמר את מחברתו, שבה רצה להראות לנו, "באותות ומופתים", כי צריכים אנו להמיר את דתנו והוא בא להציע לנו זאת, "מתוך אהבה לאחינו היהודים". זהו תכנן הפמפלם הנבזה, שוללי ידענו את "היהודי" שלמה ברוס או בודאי חשבנו, כי הגרף המשגע פיקלר כתבו.

שמעון מילנר.

בן

אבני זכרון לבני ישראל. חוקרי קדמוניות, החופרים באדמת בבל ואשור, לגלות עקבות חיי העמים הקדמונים ותרבותם, לא העלימו עיניהם גם מבני ישראל ויהודה, שהגלוש האשורים והבשורים לארצות ההן. ובתוך שרידי מעשי בני קדם ההם מצאו גם שרידי אבנים ושברי כלים, אשר אותותם לא ינכרו, כי עקבות גולי ישראל הם, שנשארו ממונים באדמה. כן נמצאו בחרבות נבעה ביסמאי סמוך לעיר כות יסירות כנין גדול מאד, אשר על הלבנים המרובעים חתומים שמות עברים. באדמת בבל התיבונה נמצאו חלקי מצבות אבני שיש ועליהם חרותות בכתוב עבריות. גם נמצאו ארונות מתים של יהודים. הארונות בפופים הם ובהם שמו אה המתים בפופים, לבל יהפשו מקום גדול, כן נהנו גם בעמים אחרים. קמעות של חמר נמצאו, שעליהם לחשים עברים, כסגולות לחולים ולילדים. רבות מאד הן הכוסות של חרס ועליהן לחשים עברים כתובים בריו שחור. בכיסות כאלה נהנו יחולים לשתות כאמונה, כי הלחש הכתוב והנחמק מעט אל הוך המים או היין, ויעיל לחולה. זה מהנדר אמנם לתורת משה, האומרת כל מיני כשוף וקסם ונחיש בתור הבלי הגוים, אבל המון היהודים למרו בכל עת מעשים כאלה משכניהם. במקומות שונים נמצאו רחיים ומנורות-דשמן של חרס ועליהן בכתוב עבריות. הכלים האלה נמצאו בהמון רב בחרבות בתי-חמר ומהם נרע תכנית בתי מושב של הגולים האמללים ההם. ד"ר באנקס, שמצא את הכלים, מתאר לנו את תכנית בתי-חמר אלה. הקירות היו של חמר ולרוב בלי כר אכן או לבנה. האור חדר אל החדר האחד של כל בית דרך הפתח או דרך ארבת העשן, אשר תחת הגג. על הקירות היו מונחות קורות דקלים. עליהן היתה שכבת קנים ועליה שכבת חמר עבה רגל אחד. זה היה הגג, מחסה מחום וממטר. רחיים, שק של קמח, מחצלת של קנים, מנורת שמן, משקל אבן ולול של חרס להרגנלים, אלה היו כל בלי הבית.

איכסן והיהודים. איכסן, כנן דורו נימצע. שגא את דעכותים, הנתונים על האדם, לחסום דרכו ולמנוע התפתחות חפשית. על בן כתב אל הסופר היהודי בראנדעס: "הממלכה היא מללת היחיד. כמה קנתה פרוסיה את גדולתה בתור ממלכה? נרכאה את היחידים במובן המדיני והגאוגרפי. המלצר (הנכנע לבל) הוא המוכ באנשי העבא. וכעד השני העז היהודי, אצילי המן האנושי, במה החזיק מעמד למרות הלחץ הגדול מחוץ? רק כמה שלא הצטרך לסחוב עמו ממלכה. אלו נשארו היהודים בא"י אז כבר חדלו להיות עם. ככל העמים הקדמונים, הממלכות מכרות להכמל". איכסן לא ידע את היהודים, כי בארצו אין יהודים, על כן לא ידע מה רבו העובות הנתונים על ידינו כממלכות נכריות עד שאין איש כתוכנו יכול להתפתח על פי דרכו עד שיצא מתוך מחנו ויקבל עליו עבודת נכריה.

גורם ההרומאטיזמוס. רופא אמריקני בדק את המחלה הזאת שנים רבות וימצא, כי כמות כרוב המחלות סתה הוא יציר קטן, ציף, הנכנס בכשר ופורה ורבה שם. כאשר ישתנה האויר לרע יתעוררו הבצילים ויתנועעו כרוב בעלי החיים המרגישים את שנוי האויר. הרופא הנ"ל מצא, כי המחלה היא מחכה מתדבקת והוא יכולה להתפשט, ככל המחלות העפידמיות. הוא הרכיב מדם החולים כחיות וימצא בהן את המחלה.

חרדי הארכה. בשלשים שנה האחרונות מתו באירפה ע"י רוב שתיתן משקים משכרים שבע מיליונים בני אדם ומחצה.

ע"י פרושיו על הרבה פסוקים מן התורה המפזרים בכל התלמוד. מלבד זה עשה "מראה מקום" נכון לרש"י בתלמוד ומדרשים וספרי הראשונים לתקן את השגיאות הרבות, שבאו ב"מראה מקומות" הנדפסים בזמננו בהחומשים, שכנודע יש בהם הרבה מעוות וציונים משוכשים עד שאי אפשר בהרבה מקומות לעמוד על המקור הנכון. עבודה גדולה וכבדה עבד המחבר, לחפש ולחקור בכל הש"ס ומדרשים עפ"י הציונים ומראה המקומות עד שעלתה בידו למצא את המקורים הנאמנים. ההוצאה הראשונה של הספר "זכור לאברהם", שיצאה לאור לפני ארבעים שנה, רבשה לה בזמנה שם טוב בין החכמים והחוקרים ובמהדורא ואת הוסיף המחבר את כל מה שמצא להעיר ולתקן לפי מה שחקר ביותר ממאה כתבי יד שונים במשך אלה ארבעים השנים, עם הרבה פרושים נכבדים על מקומות ברש"י קשי ההכנה. בסוף הספר מביא המחבר באור המלות הצרפתיות הישנות, שנמצאו בפרוש רש"י על התורה. הספר נרפס כהדור גדול ויביא רוב כרכה לחקירת רש"י, הפרשן הגדול שאת מימיו שותים כל בני הגולה" ולהבנת פרושיו על התורה. אנ"י.

התכבדו מכבדים! — הנני רוצה לתת לפניכם קוראים, בקרת קמנה למחברת אחת קמנה, שיצאה לאור זה לפני שבועות אחדים בשפה האשכנזית ומביאה את הקוראים לידי הקאה... חפץ אני לרבר על אדותיה מפני שהענות המערבית דברה הרבה על אדותיה. שם המחברת: Sollen und müssen die Juden zum [Christentum] übertreten? Ein Beitrag zur Lösung der Judenfrage von Salomon [Borus] Strasburg. 1906 (הצרכים) וחיכים היהודים להמיר את דתם? הצעה לפתרון שאלת היהודים מאת שלמה ברוס).

ראשית כל עלי להודיע, כי המחבר שלמה ברוס הוא יהודי, יליד אשכנז, שלא המיר עוד את דתו, אך הוא מפוס נכזה מאד, וזה כבר יש לו דעה קבועה, כי היהודים אינם צריכים להתבולל, אך להמיר את דתם, פשוטו כמשמעו. המחברת הזאת אינה מדעית כלל והיא רק פמפלם נכזה ושייבה לאותה הספרות, שהינה קראה פעם אחת בשם "דישמוץ אונד ד... ליטעראטור". המחבר מתחיל לדבר ע"ד צרות היהודים ורדיפותיהם, "ההיסטוריה העברית מלאה דם. תמיד וככל הארצות הרבו, שחמו, הכו ויאכדו את היהודים. אין עם אחר שסכל כך כך צרות ויסורים רבים כעם העברי. ובכן צריכים אנו להמיר את דתנו כרת הנוצריה". זוהי החלטה של היהודי ברוס. גם כיסמארק שגא את היהודים — כותב הוא להלן — הוא דבר בהפרלמנט נגד היהודים ומן היום ההוא רודפים איהנו. כאשכנז, אין אנו יכולים להיות אופיצירים וכדומה, אין לנו שום זכויות" — ובכן צריכים אנו להמיר את דתנו, בדת הנוצריה!...

זהו ההגיון של "היהודי" שלמה ברוס, הרוצה לפתור את שאלת היהודים. להלן כהפמפלם הנכזה הוא משתדל להראות, כי אין לישראל אנשים גרולים וחכמים, כי לא המציאו כלום, עומדים המה על המדרגה האחרונה של סלס הקילמורה, מפני שהמיד עסוקים המה בלמודיהם התלמידים, ש"ע וכו' ורק הנוצרים נתנו הכל, המה יצרו את הקילמורה הגדולה שמויה נהנים גם אנחנו היהודים. זוהי לשונו של היהודי ברוס ועלילה בזויה כזו עוד לא שמענו אפילו מפי אנטישמי נוצרי. לא פה המקום לענות, אך אחת נוכל להגיד לו, כי היהודים להיפך, נתנו לנו הרבה מאד כמקצועות שונים, אך לדאבוננו נתנו לנו היהודים גם אנשים שפלים ובזוים כשלמה ברוס, פרי גלותנו ושפלותנו. ובאסת — אומר הפמפלמית — להלן — לא קשה הוא כל כך להמיר את דתנו, הלא ידוע הוא, כי בזמננו יש לנו מנהגים רבים, שירשנו מהנוצרים (?) ומדוע לא נהיה לגמרי נוצרים". ובסוף מחברתו הוא גומר, כי "הכל מן השמים" וכו' אם נכנס תחת כנפי הדת הנוצרית, אז צעדנו זה היא מן השמים ולא נצטרך יותר להיות למרמס

ברנשי אהבה מביעים אנחנו את ברכתנו
לרענו מר ליב בראנדסרופער לארסיו עם מרת
פעריל דעמביצער.

אנחנו מכריזים את מר ליב בראנדסרופער
ליום בואו בבית הארסיון עם מרת פעריל דעמביצער.
יהודה גראווער ורעיו.

הגנו מכריזים את חברנו האהוב מר רור עק-
ש"ן לארסיו עב"ג מרת עמיליע זיידען מקראסנע.
אנורה "מורח", סאנק.

ערפאלג נאראטירט! איבערצייגען ווא זיך! פערבסערונג דער שטעלונג!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען). האנדעלספאנדרעגן, רייטשע שפראכלעהרע,
קויפמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע,
סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. ו. קאנן יידערמאנן אהנע בעזאנדרע פאר-
קענטניסע אים ברעפליכען ווענע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאמע און 4 לעהראכערן, סטענאגראפיע גראמטיס.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפאנגען נור גענען רעסורקארטע. פראספעקטע א 36 העל, פראבכריפטע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H-E.

א בערנאדע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסבילדונג אין זאמטליכען האנדעלס וויססען-
שאפטען גענען מאססיגעס האנאראר.

ERSTES SPECIAL-HAUS

von Echten Grammophone-Phonographie

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodasse 71/II

עמפפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. עכט נור
מיט מארקע, שרייב ענדער ענדעל.
ריעווע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען
פלאטעס. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט
מארקע, שרייב ענדער ענדעל, זאמט 19 סלא-
טען, נור 35 פאראן. ניעמאנד וואל דיעזע בעסטע
געלעגנהייט פערזיימען.
פרייזקוראנטע עט הויפטפערזייבניסע אויף פערלאנ-
גען גראמטיס אינר פראנקא.

רשון למודים

ספר-מלים עברית, אשכנזית ופולנית, כולל כל יסורי המלים הנובעים ממקראי
קדש, מסוררים ע"פ א"ב מצוינים במקומם איה מוצאם בה"ך (קאפיטל ופסוק)
ומפורשים אשכנזית ופולנית כבהבם, תוצאותם יותר משבעה ועשרים אלף מלים.
כל איש יוריך לשונו לדבר צחות בשלוש לשונות. מחירו (ישולם מראש)
5 קראנען, להראשון בכל עיר וגם לחברות ציונים רק 3 ק. חוץ משלוח 20 ה.
רואריות 45 ה. ובזקיפה 65 ה. כל מכשק אוהו יפנה אלי או אל מו"ס
הנדולים, וברוסיא רק למערב "הצפירה" בורשה.

Verfasser: H. Klug haubt, Podhajce.

כשר רעסמוראציאן

"צור קענעלכאהן"
אין באד

Gräfenberg (öst. Schlesien).

שמרענג בשר, אנערקאנט בעסטע קיבע,
גראמער שאמטיגער גארטען, גערעקטע
גלאס וועראנרא, מעסיגע פרייזע.

רונדונג פאם 15 מאי דיעזעס יאהרעס

פישעל גרינבוים.

מעין הישועה WYSOWA

גרעסטעס האמפל, נייא רענאווייט, שענע
צימער, גוטע קיבע, שמרענג בשר, פיר
באדע-סעזאן שענען גארטען איינגעריכ-
טעט פיר געסטע, וועלכע ארצטע אונד
קור ברויכען, בעסטעס געאייגענט.

עמפפאהרען צו ביללינסטען פרייזען.

Bettheil & Krebs.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפעראציאן.
פערלאנגען זיא גראמטיס אונד פראנקא
ריא נייא ערשיינענע בראשיערע פאן
מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-
ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאמ.
באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעקא-
נאסטע 35.

פִּיפֶּען

פייע בעהמישע ארט אים האלץ פיר
ביער עט וויין פאן נוממער 1—4 א 26
העלער בייא

L. Apermann, Theehandlung
Brody.

גרעסטער טרעסטער
עווענט.
6000.000 מארק.

גלייכ-אנצייגע.

דיא געוויינע
נאראמירט
דער שטאמ.

ערסטע ציעהונג 21 יוני.

אינאלאדונג צור בעטהיילונג אן דען

געוויינ-שאנצען

דער פאם שטאמטע האמבורג נאראמירטע גראמטיס נעלד-לאמערע איי וועלכער

9 מיליאנען 25,285 מארק

זיכער געוואונען ווערדען מיססען.

דיא הויפטגעוויינע דיעזער פארטהיילאפסטען נעלד-לאמערע זינד פאלגענדע:
נאמליך: דער גרעסטעמגלייכסטע געוויינ איז אים גלייכסטען פאללע:
600,000 מארק.

פערמיע א	300,000 מארק	1 געוויינ א	40,000 מארק
"	200,000	"	30,000
"	60,000	"	20,000
"	50,000	"	15,000
"	45,000	"	10,000
"	40,000	"	5,000
"	35,000	"	3,000
"	30,000	"	2,000
"	100,000	"	1,000
"	60,000	"	300
"	50,000	"	200

אים גאנצען ענטהאלט דיא לאמערע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשטעט, 92,000
לאזע מיט 44,655 געוויינע אונד 8 פערמיע. זאראס נאהעצו דיא העלפטע
אללער לאזע זיכער געוויינען מוס.
ווערדען גרעכעמגלייכסטע געוויינ 1-שטער קלאסע בעטראגט אים גלייכסטען
פאללע. 50,000 M. שטייגט אין דער 2-טען קלאסע אויף 55,000 M. אין דער 3-טען
אויף 60,000 M. אין דער 4-טען אויף 65,000 M. אין דער 5-טען אויף 70,000 M.
אין דער 6-טען אויף 80,000 M. אין דער 7-טען אויף 600,000 M.

פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהונג אמטליך

אויף רען 21 יוני פערסטגעזעצט, קאסטעט:

דאס גאנצע אריגינאללאז נור מארק 6.

דאס האלבע אריגינאללאז נור מארק 3.

דאס פיערטעל אריגינאללאז נור מארק 1.50

דיא אינאלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאוויא דאס גענויע געוויינ-פערזייב-
ניס זינד אויס דעם אמטליכען, מיט שטאמטעוואפסטען פערזעהענען פערלאזונגס-
פלאן ערויכטליך, דען איך אויף וואוש אים פאראויס גראמטיס אונד פראנקא צווענדע.
יעדער דער בעטהיילונגען ערהעלט פאן מיר נאך שטאמטעוואפסטען ציעהונג
זאם ארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אויפגעפארדערט צוגעזאנדט.
דיא אויסצאהלונג אונד פערזעהענען דער געוויינגערדער

ערפאלגט פאן מיר דיעקט. אין דיא אינטערעסענטען פראסט אונד אונטער
שמרענגסטער פערשויעגענהייט.

בעשטעלונגען ערבייט פער פאסטמאנווייזונג ארער אויך גענען נאכנאהמע.

מאן ווענדע זיך דאזער מיט דען אויסטערענען דער נאהעבעפאר-

שטעהענדען ציעהונג האלבער, זאגלייך יעדאד ביז צום

21 יוני ד. י.

פערטויענספאלל אן

Samuel Heckscher senr.

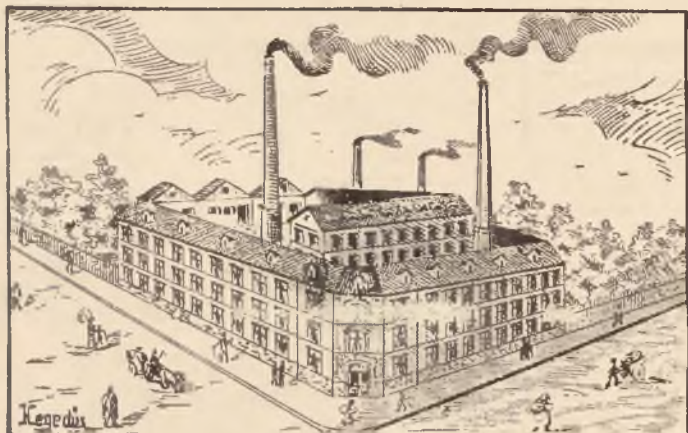
Bankgeschäft in HAMBURG.

Konkurs.

An der israelitischen Cultusgemeinde Zabłocie bei Saybush
ist ab 1 August 1906 die Stelle eines qualifizierten, der deutschen
Vortragssprache mächtigen Religionslehrers zu besetzen. Derselbe
hat auch als **חזן** zu fungieren, und eventuell auch Gesangsunter-
richt in der Schule zu erteilen. Der Gehalt beträgt 1400 K.
jährlich, nebst üblichen Emolumenten. Bewerber um diesen Posten
haben ihre Zeugnisse nebst Angabe ihres Alters und des Familien-
standes längstens bis zum 15 Juni 1906 an den gefertigten Cul-
tusvorstand zu richten. Reisespesen werden nur dem Akzeptier-
ten vergütet.

Zabłocie am 20 Mai 1906.

Der Cultusvorsteher
Moritz Seifter.

העורות האנסמיטות של הממשלה לבריק מאכלים בדרך חמי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437.

Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamice” w Krakowie czekolada, została poddana ścisłemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcja Instytutu chemicznego
c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

**Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi
vegykísérleti állomás Budapest, II., Oszlop-utca.**

Z. 1804.

Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

לתועלת רבים.

רבים מתוך קוראני שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה ומיפה. ואחרי שאין ביר הסוחרים בהכי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצת מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינורו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום תערובות שומן מן החי. על בן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

**Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.**

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא ירדע מאין היא, שלחנו אותה אל האנסמיטות של הממשלה בלבוב ובבודפשט לבריקה המאכלים בדרך חמי ושניהם מעידים פה אחר, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום תערובות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הניתן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאי והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נכונה לשלם עשרים אלף כתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חמי בכל עת ובכל שעה. עדות האנסמיטות האלה, הנדפסה בזה בבבכה ובלישונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא ובמסית לפי תמו והרוצים לשמש בשאקאלאדע בשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.** וגם בלא זה נכון כי יכברו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הבספ מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת בשום סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לכבר המיד סחורה חוץ, אף שסחורה בזאת ממש נעשה בארצנו. מוציא לאור את המספה.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische Steckpferd Lilienmilchseife von **BERGMANN & Co.** Dresden und Teichen a/E. vormalig Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen "freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien, Parfümerien und Friseurgeschäften.

קוראים עברים בקראקא

בקוראים העברים, אשר בחברה „ציון” בקראקא מתקבלים נערים ונערות להביאם לידי שלמות בידועת תורה נכונים ובתובים, שפת עבר ודקדוקה ובקריאה, כתיבה ודבור. מחיר הלמוד כמובע. זמן הלמוד אחר הצהרים. התלמידים מתקבלים בכל יום כמעט החברה רחוב ריטעל מספר 64, אחר הצהרים.

הועד של החברה „ציון”.

טנהל הקוראים מר שבת וואלקאווסקי מקבל גם לקחים פרטיים אם בבית התלמידים או בכיתו ברחוב **Miodowa 9.**

כול בהדר

ע"ד האתרוגים הבשרים בא"י מאת הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסם מו"ה אברהם יצחק הבהן קוק שליט"א אב"ד דעה"ק יפו והמושבות הוביא. — אה החבורה הזאת וכ"כ את החבורה „גלעד” הכוללת מכתבים ותעודות ע"ד האתרוגים הכשרים הנ"ל נשלח חנם לכל דורש.

האדרסה

**Gesellschaft Pri Ez Hodor Jaffa
Palästina**

JACOB BECK

Holz-Export
Stary Sambor

ליעפרט זעמליכע שניטמטאטעריאלע

ספרי השכנה בוז!

מלך הקבצנים, מחות הגיטו מזאנגווייל; ספרי הזכרונות למונטיפיורי; על אם הדרך דר. ברדיטשסקי; חזיונות ומנגינות משערנו-חובסקי; דרך לעבור גולים ליליענבלום; ירמו' הנביא, פרופסאר לאצארוס; פרץ סמולנסקי חייו וספריו, אברהם מאפו מכריינין; כתב ידו עברי תרגום גראוורסקי; תורת הספרות — השורר בכיתו — יהודית, גארדון. — זכרונות לבית דוד א"ש פריעדבערג; דעת אלקים — דור חכם — מחמד מדר. בערנפעלד; לוח אחיאסף שנה שמינית ותשעה שלחות 1903-4 כלם מכורכים. מחירים כשבעים כתרם, ואני אוכל בהם ט"ו פרצנט ומחיר הכריחה. כל הקודם בהם זכה.

N. Bieder, Gorlice.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריבענע

בשרה בשרה
דאמפף-עלכוואארען

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערציגט שענע פרימא סאלאמי וועראנזער, ברוסט שינ-קען, קרענווירטעל א. ו. ו. פער-זעהען מיט הכשר של הביד"צ דפה. עמפיעהלט צו

בידריגסטען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קראנטע עמ הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

זייט 9 יאהרען ערציגט איך די פאר-

טערעדיבסטען שלאסער-בלעך

משאלענטאפען

וועלכע אין יעדעם צימער אהנע הערד, קאמין אונד ראהרע שטעהען קאנגען: מיט איין ביסכען האלצקאהלען בעהיצט האלמען יעט הוטצע 80 שטונדען. פייערגעפאהר אויסגעשלאסען. פרייזע 1 אפען פיר 2 טאפעס בשר אינד (סעפערטא) 2 טאפעס חלב פער 8 ליטער 9 קראנגען, דעמא פער 4 ליט' 10 קר'; 1 אפען פיר 6 טאפעס פער 2 ליט' (4 בשר, 10 חלב) 9.50 קר'; דעמא פער 2 1/2 ליט' 10 קר'; דעמא פער 3 ליט' 11 קר'; דעמא פער 3 1/2 ליט' 12.50 קר'; דעמא פער 4 ליט' 14 קר'. זענען געגען 1/3 פרייז אנגאכע, רעסט נאכאנאמע. אנפראגען מיט דאפפעלקארטע.

**Rubin Perlberger Kunstblecher
Mysłnice (Gal.)**

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו משרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ד, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציה ומרוסיה, שאינם בקיאים בשפת אשכנזי, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכונן לגימנוזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

PATENTE aller
Länder
erwirkt
Dr. FRITZ FUCHS

beedeter Patentanwalt.

Mitarbeiter: **Telephon**

INGENIEUR 2460

A. HAMBURGER

Wien, VII. Siebensterngasse 1.

Wyd.: | N. Itali Hof.

| S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukarnia S. L. Deutschera w Podgórzu